

Spojevi koji nastaju iz aminokiselina

B. Mildner

Iz aminokiselina nastaju mnoge važne molekule

Osim što su sastavnice proteina aminokiseline su preteče mnogih specifičnih molekula:

- nukleotida
- porfirina
- hormona
- neuroprijenosnika
- koenzima
- alkaloida
- polimera staničnih zidova
- antibiotika
- pigmenata

Hem

Primjeri nekih važnih **hemoproteina** u ljudi i životinja:

Protein	funkcija
hemoglobin	prijenos kisika
mioglobin	skladištenje kisika u mišiću
citokrom c	uključenost u lancu prijenosa elektrona
citokrom P450	hidroksilacija ksenobiotika
katalaza	razgradnja vodikovog peroksida
triptofan pirolaza	oksidacija triptofana

Hem se sintetizira iz glicina i sukcinil-CoA

Da je **glicin preteča porfirinskih prstenova** hema i klorofila prvi puta je dokazano 1945. godine s ^{15}N izotopima.

Približno 85 % sinteze hema obavlja se u eritroidnim stanicama koštane srži a većina preostale sinteze u hepatocitima (iako gotovo sve stanice mogu sintetizirati hem).

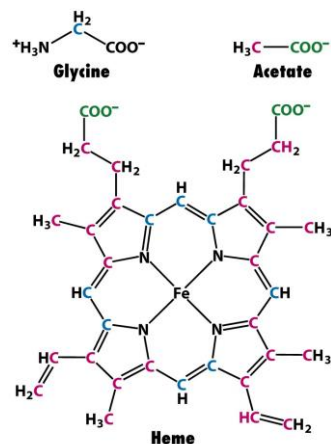
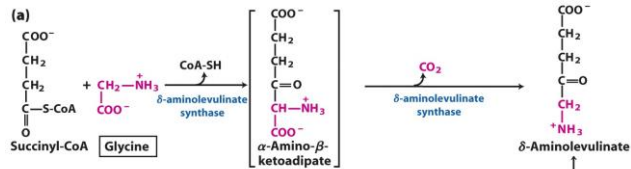

Figure 24-29
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W.H. Freeman and Company

Biosinteza porfirinskog prstena započinje sintezom δ -aminolevulinata.

U životinjama sintezu katalizira PLP enzim, **δ -aminolevulinat sintaza** i ova reakcija je odlučujući korak u sintezi hema

Biosinteza u životinja

Biosinteza u bakterijama i biljkama

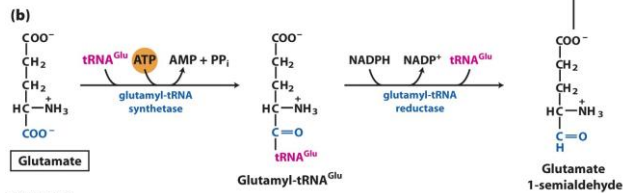

Figure 22-23
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company

Put biosinteze hema

Preteča vitamina B₁₂ i klorofila

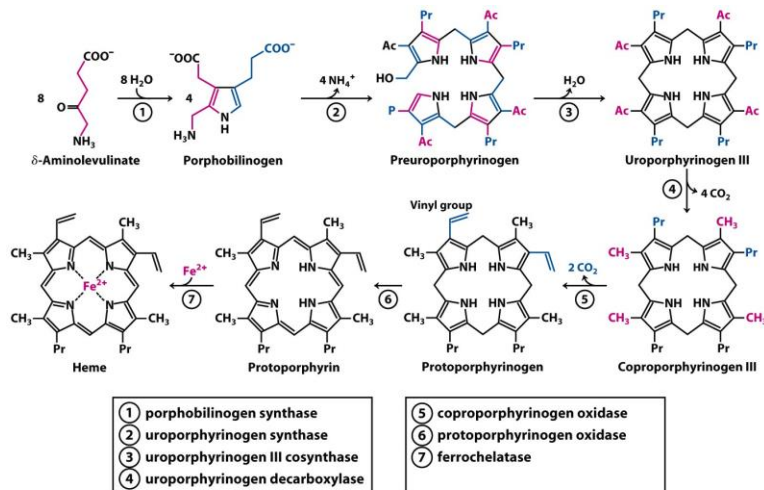
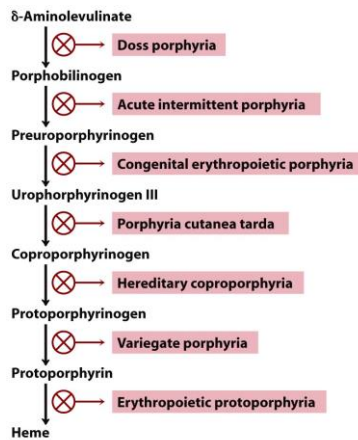

Figure 22-24
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company

Biosintezu hema kontrolira koncentracija hemoglobina. Hemoglobin je inhibitor početnih biosintetskih reakcija.

Porfirije su genetske bolesti koje nastaju zbog defektnih enzima u biosintetskom putu porfirina.

- Kod ovih bolesti specifične porfirinske preteče nakupljaju se u eritrocitima, tjelesnim tekućinama i jetrima.
- Simptome većine porfirija danas je moguće kontrolirati prehranom ili davanjem hema ili derivata hema.

Box 22-2
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Hem je preteča žučnih boja

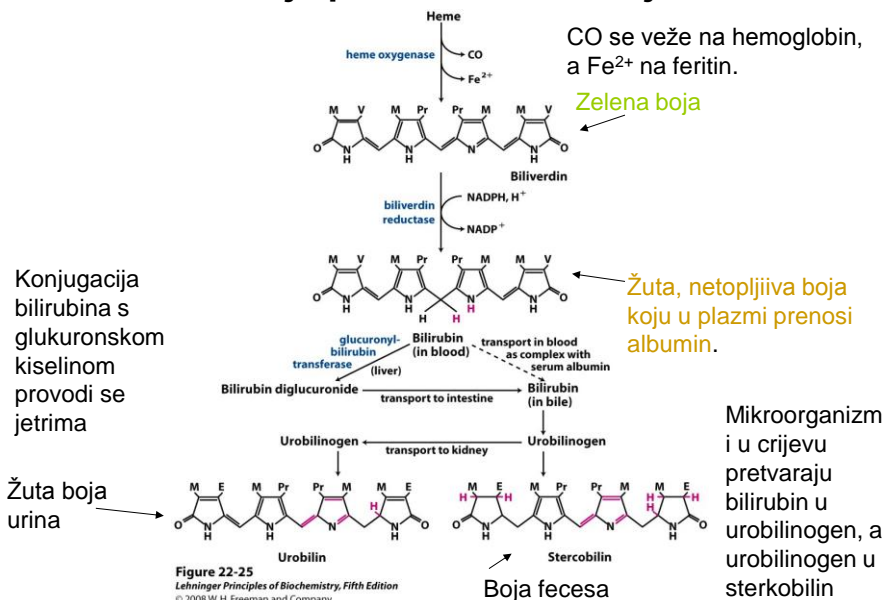

Figure 22-25
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Putovi razgradnje hema štite stanicu od oksidacija, a ujedno reguliraju i neke funkcije stanica

CO koji nastaje u malim koncentracijama tijekom razgradnje hema ima regulacijska i/ili signalne funkcije. CO djeluje kao vazodilatator, a ima ulogu kao neurotransmitor.

Bilirubin je najrasprostranjeniji antioksidans u tkivu sisavaca i odgovoran je za veći broj antioksidanskih reakcija u serumu.

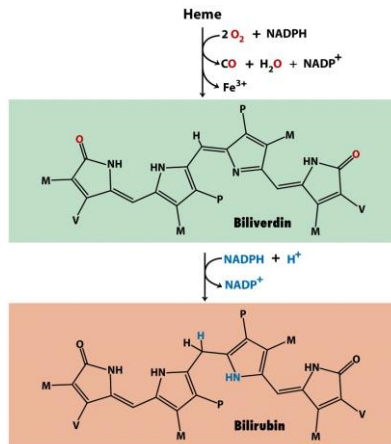

Figure 24-31
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

Ljudi imaju najmanje tri izoenzima hem oksigenaze (HO). HO-1 je striktno regulirana i inducira se stresom, angiogenezom, hipoksijom, hiperoksijom, toplinskim šokom, UV zrakama, H_2O_2 , itd. HO-2 je uglavnom u mozgu i testesima gdje se kontinuirano eksprimira. HO-3 još nije dovoljno karakterizirana.

Aminokiseline su preteče još mnogih drugih spojeva

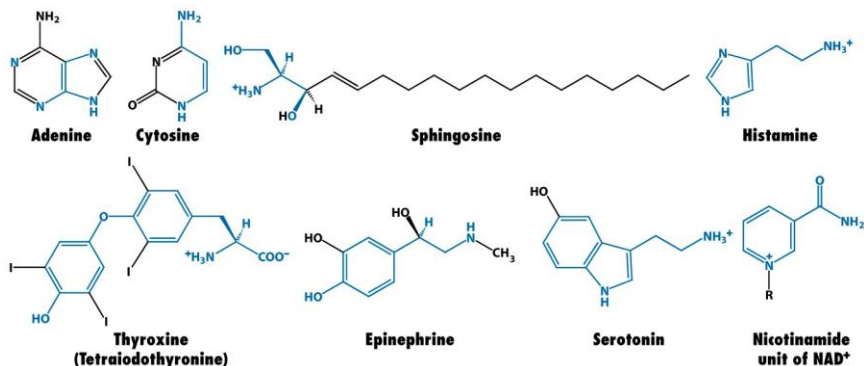
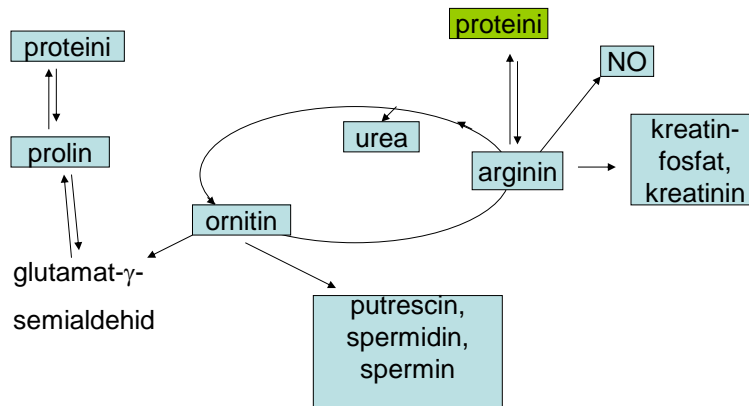

Figure 24-24
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

Metabolizam arginina, ornitina i prolina u tkivima sisavaca

Aminokiseline su preteče kreatina i fosfokreatina

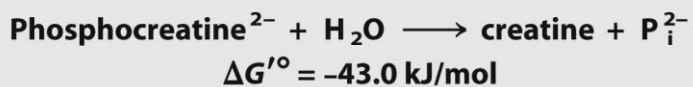
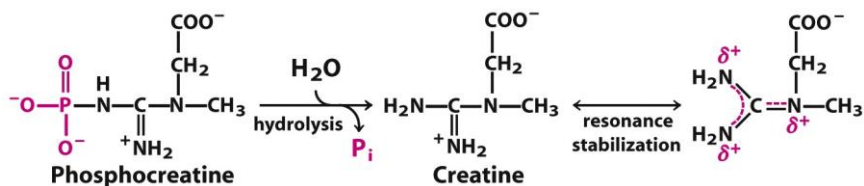
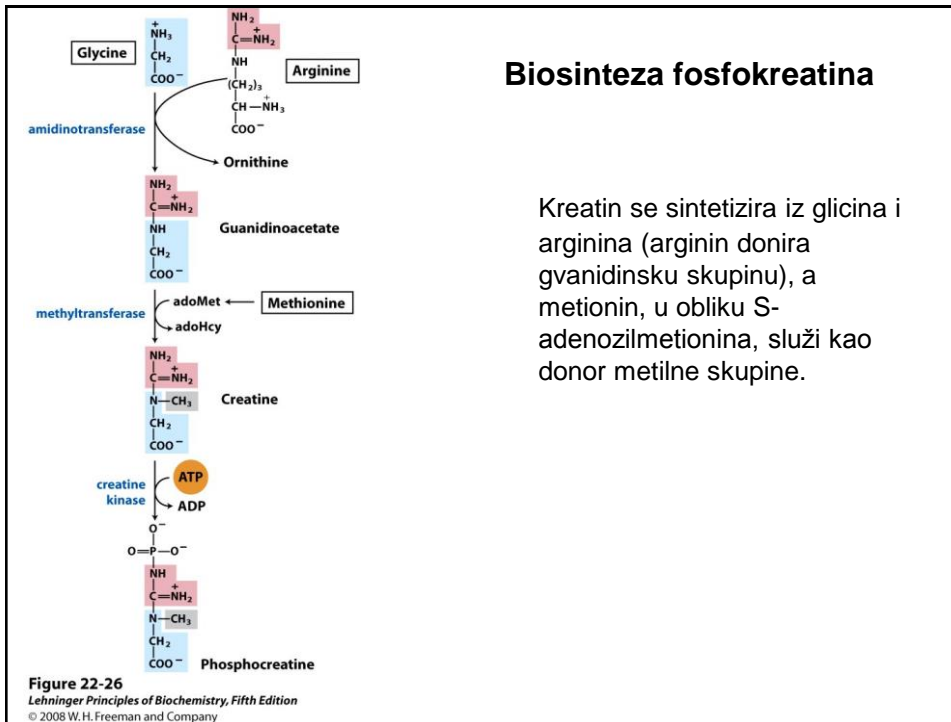

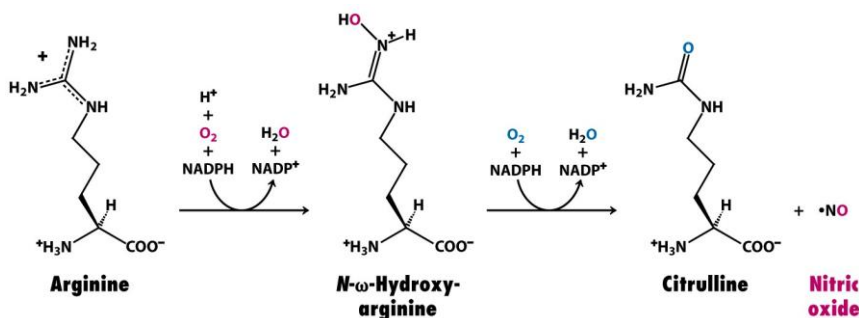
Figure 13-15
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Fosfokreatin je važan energetska "pufer" u mišićima.

Arginin je prekursor NO

Dušikov monoksid, NO, je važan glasnik u procesu prijenosa signala kralježnjaka. NO sintezu provodi NADPH ovisna NO sintaza (NOS). NO provodi različite signale, a između ostalog stimulira biogenezu mitohondrija. NO djeluje tako da se veže na solubilnu gvanilil ciklazu. Gvanilil ciklaza je ekvivalent adenil ciklazi ali ima domenu s hemom koji veže NO.

Figure 24-28
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

Enzimi koji sadrže PLP provode modifikacije aminokiselina

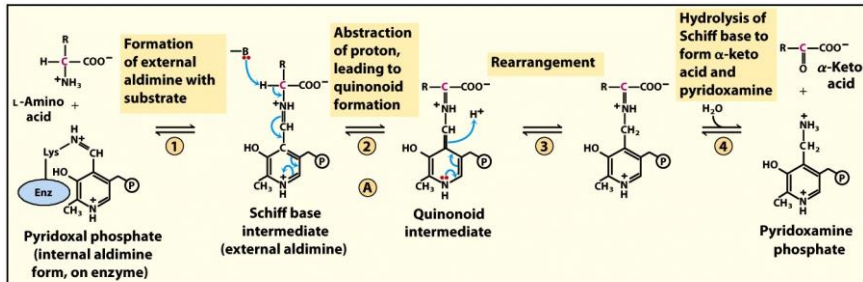
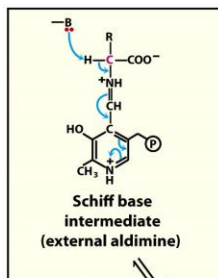

Figure 18-6 part 1
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Mehanizam transaminacije

Enzimi koji sadrže PLP provode modifikacije aminokiselina

Mehanizam pretvorbe L-aminokiselina u D-aminokiseline

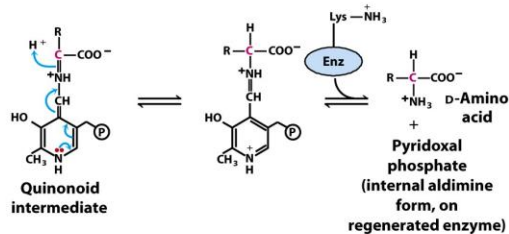
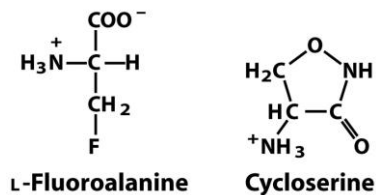

Figure 18-6 part 2
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Aminokiseline su prekursori mnogim spojevima D-aminokiseline

D-aminokiseline se uglavnom ne pojavljuju u proteinima, ali imaju specijalne funkcije u bakterijama. One su dio bakterijskih stjenki i peptidni su antibiotici. Bakterijski peptidoglikani sadrže i D-alanin i D-glutamat. D-aminokiseline nastaju iz L-aminokiselina a reakciju kataliziraju racemaze aminokiselina koje imaju kao kofaktor PLP. Racemizacija aminokiselina je važna u metabolizmu bakterija i zbog toga je to meta za antibiotike. Alanin racemaza bila je jedna je od glavnih meta za razvijanje novih antibiotika. Prikazan je L-fluoralanin koji se počeo testirati kao antibakteriostatik. Drugi lijek, cikloserin, koristi se protiv uzročnika tuberkuloze. Kako ovi lijekovi djeluju i na ljudske PLP enzime, ovi lijekovi imaju neželjene nuspojave.

Unnumbered 22.ppt
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Enzimi koji sadrže PLP provode modifikacije aminokiselina

Mehanizam dekarboksilacije
aminokiselina.

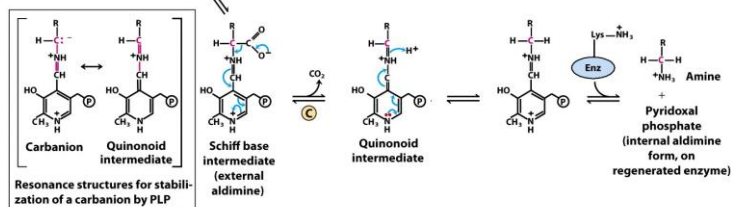
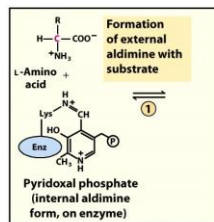
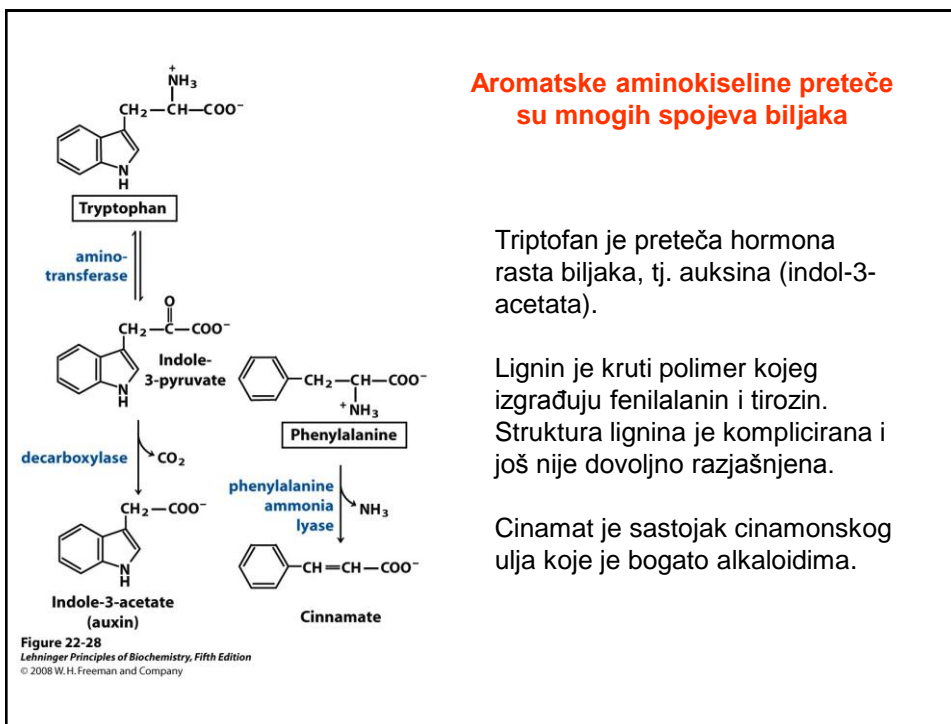

Figure 18-6 part 3
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

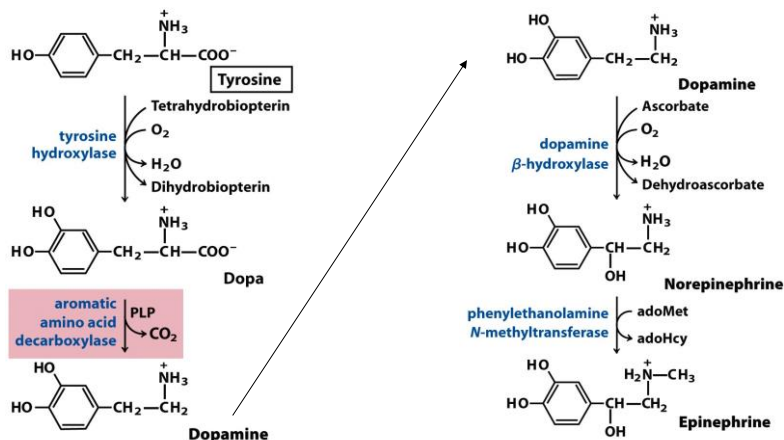
Triptofan je preteča hormona rasta biljaka, tj. auksina (indol-3-acetata).

Lignin je kruti polimer kojeg izgrađuju fenilalanin i tirozin. Struktura lignina je komplicirana i još nije dovoljno razjašnjena.

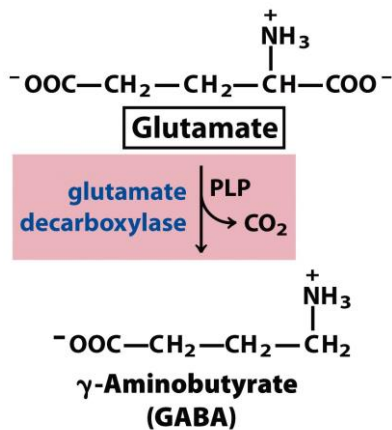
Cinamat je sastojak cinamonskog ulja koje je bogato alkaloidima.

Biološki amini produkti su dekarboksilacija aminokiselina

Kateholamini, dopamin, noradrenalin i adrenalin potječu od tirozina. Razine kateholamina u krvi, povezane su s krvnim tlakom.

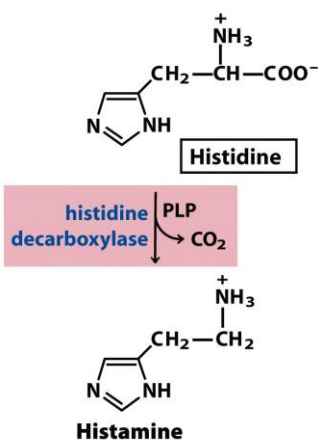
Bioški amini produkti su dekarboksilacija aminokiselina

GABA je inhibirajući neurotransmiter. Smanjene koncentracije GABA dovode do epileptičkih napadaja.

Figure 22-29 part 3
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Bioški amini produkti su dekarboksilacija aminokiselina

Histamin je vazodilator. Njegova koncentracija je visoka kod alergija. Histamin stimulira i lučenje HCl u želucu.

Figure 22-29 part 4
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Biološki amini produkti su dekarboksilacija aminokiselina

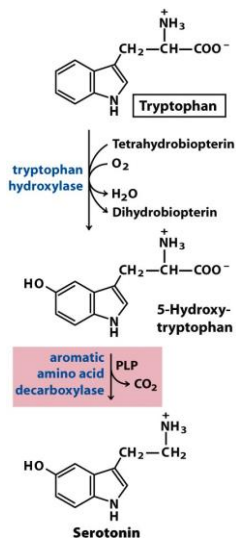

Figure 22-29 part 5
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Serotonin (5-hidroksitriptamin) snažan je vazokonstriktor i stimulator glatkog mišićja. U epifizi, N-acetilacijom serotonina te idućom O-metilacijom nastaje melatonin.

Aminokiseline su prekursori mnogim spojevima Glutation

Nalazi se u biljkama, životinjama i bakterijama i to u visokim koncentracijama. Može se smatrati da je redoks puffer. Glutation pomaže da proteini imaju reducirane sulfhidrilne skupine, da željezo u hemoglobinu bude u Fe^{2+} stanju, te da uklanja toksične perokside koji nastaju tijekom rasta i metabolizma u aerobnim uvjetima.

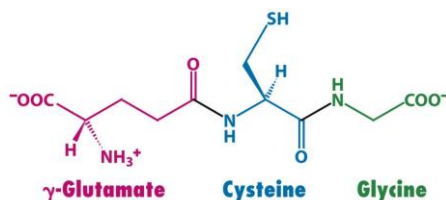

Figure 24-25
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

Sinteza glutationa

Figure 22-27a
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W. H. Freeman and Company

Uloga glutationa kao antioksidansa:
Oksidaciju glutationa katalizira glutation peroksidaza:
 $2\text{GSH} + \text{RO-OH} \leftrightarrow \text{GSSG} + \text{H}_2\text{O} + \text{ROH}$
Redukciju GSSG u GSH, katalizira glutation reduktaza. Omjer [GSH]/[GSSG] > 500 u većini tkiva. Ključna uloga glutationa je da reagira s peroksidima i na taj način detoksificira stanicu.

Oksidirani oblik glutationa (GSSG) koji nastaje u redoks reakciji povezuje dvije molekule glutationa disulfidnim mostovima.

$\gamma\text{-Glu} - \text{Cys} - \text{Gly}$
 $\quad \quad \quad |$
 $\quad \quad \quad \text{S}$
 $\quad \quad \quad |$
 $\quad \quad \quad \text{S}$
 $\quad \quad \quad |$
 $\gamma\text{-Glu} - \text{Cys} - \text{Gly}$
Glutathione (GSSG) (oxidized)

Figure 22-27b
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition

Glutation peroksidaza

Figure 24-26
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

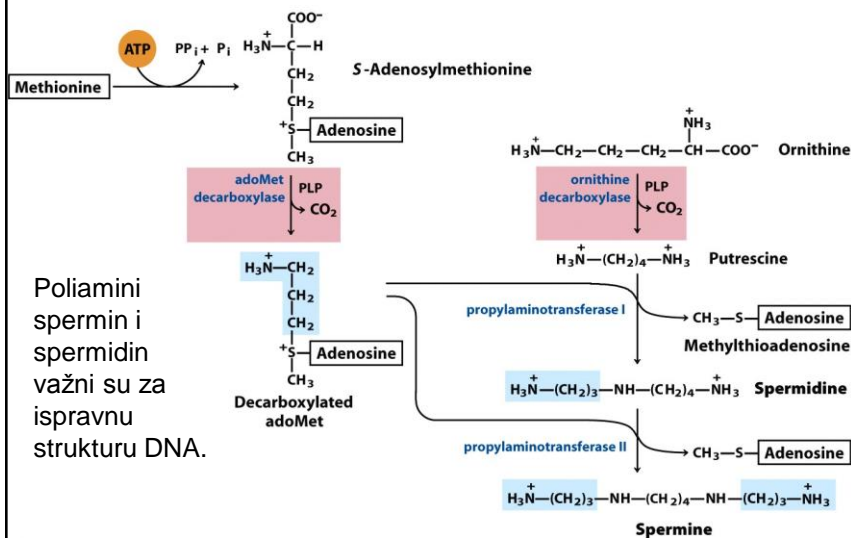
Figure 24-27
Biochemistry, Sixth Edition
© 2007 W. H. Freeman and Company

Struktura glutation peroksidaze. U aktivnom središtu enzima je selenocistein.

Katalitički ciklus glutation peroksidaze.

Biosinteza poliamina – putrescina, spermidina i spermina

PLP ovisne dekarboksilaze i ovdje imaju važnu ulogu.

Poliaini spermin i spermidin važni su za ispravnu strukturu DNA.

Figure 22-30
Lehninger Principles of Biochemistry, Fifth Edition
© 2008 W.H. Freeman and Company